

ČINNOSŤ TRETIEHO SEKTORA A MIMOVLÁDNYCH ORGANIZÁCIÍ V CENTRE SÚSTREDENÉHO SOCIÁLNEHO ZABEZPEČENIA PRI RIEŠENÍ KRÍZOVÝCH SITUÁCIÍ

Ján Hudák¹, Monika Ambrová², Silvia Dubská³

ABSTRAKT

Zapojenie obyvateľstva postihnutého krízovou situáciou do bežného života v Slovenskej republike rieši Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky prostredníctvom centra sústredeného sociálneho zabezpečenia. Príspevok je zameraný na možnosti využitia spolupráce tretieho sektora a mimovládnych organizácií s činnosťou centra sústredeného sociálneho zabezpečenia. Poukazuje na možnosti, ktoré ponúka legislatíva v oblasti sociálneho zabezpečenia pre fyzické osoby, právnické osoby a neziskové organizácie zaoberajúce sa činnosťou v oblasti sociálneho zabezpečenia.

Kľúčové slová:

Krízová situácia, Centrum sústredeného sociálneho zabezpečenia, tretí sektor, dobrovoľníctvo.

ABSTRACT

The Ministry of Labor, Social Affairs and the Family of the Slovak Republic resolves the involvement of the population affected by the crisis situation in ordinary life in the Slovak Republic through the Center of Concentrated Social Security. The contribution focuses on the possibilities of using third sector cooperation and non-governmental organizations with the focus of centralized social security. Points to the possibilities offered by social security legislation for natural persons, legal persons and non-profit organizations dealing with social security activities.

¹ Ing. Ján Hudák, PhD., Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, Špitálska 4,6,8, 816 43 Bratislava, 0908/757583, jan.hudak@employment.gov.sk

²Mgr. Monika Ambrová, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, Špitálska 4,6,8, 816 43 Bratislava, 0917/613582, monika.ambrova@employment.gov.sk

³ Mgr. Silvia Dubská, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, Špitálska 4,6,8, 816 43 Bratislava, 02/2046 13216, silvia.dubska@employment.gov.sk

Keywords:

Crisis Situation, Concentrated Social Security Center, Third Sector, Volunteering.

ÚVOD

Cieľom príspevku je zefektívniť zapojenie systému spolupráce neštátnych neziskových organizácií tretieho sektora a mimovládnych organizácií s centrom sústredeného sociálneho zabezpečenia.

Krízovú intervenciu pre človeka postihnutého krízovou udalosťou realizuje prostredníctvom sociálnych zákonov štát so svojimi výkonnými štruktúrami. Pomoc zapojiť sa obyvateľstvu postihnutému krízovou udalosťou do bežného života v Slovenskej republike zabezpečuje Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (ďalej len „MPSVR SR“) prostredníctvom centra sústredeného sociálneho zabezpečenia.

Príspevok je zameraný na všestranné možnosti využitia spolupráce tretieho sektora a mimovládnych organizácií s činnosťou centra sústredeného sociálneho zabezpečenia. Poukazuje na možnosti, ktoré ponúka legislatíva v oblasti sociálneho zabezpečenia pre fyzické osoby, právnické osoby a neziskové organizácie zaoberajúce sa činnosťou v oblasti sociálneho zabezpečenia.

1 ČINNOSŤ CENTRA SÚSTREDENÉHO SOCIÁLNEHO ZABEZPEČENIA

Mnohé vznikajúce riziká majú sociálne dopady, čo vyvoláva čoraz naliehavejšiu potrebu schopnosti krízového manažmentu reagovať na krízové javy v sociálnom systéme spoločnosti, na redukciu a elimináciu hrozieb narušujúcich sociálnu bezpečnosť, sociálnu stabilitu a súdržnosť jednotlivých prvkov spoločnosti. V Slovenskej republike je k riešeniu sociálneho zabezpečenia v krízových situáciách vytvorená zákonná možnosť riešenia prostredníctvom centra sústredeného sociálneho zabezpečenia (ďalejlen “CSSZ”), ktorého činnosť je pre efektívne zvládnutie situácie koordinovaná Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (ďalej len „MPSVR SR“).

Touto problematikou sa zaoberá aj Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky v oblasti hodnôt a bezpečnostných záujmov Slovenskej republiky v nadväznosti na udržanie sociálnej stability, v oblasti posilňovania bezpečnostného systému štátu v nadväznosti na vykonávanie cvičení krízového manažmentu na národnej a medzinárodnej úrovne s vytváraním CSSZ pre potreby obyvateľstva a v oblasti ochrany občana doma a v zahraničí v súvislosti so sociálnym zabezpečením obyvateľstva Slovenskej republiky.

CSSZ je miesto sústredeného pôsobenia inštitúcií poskytujúcich občanom sociálne zabezpečenie v období krízovej situácie [1], ktorého činnosť aktivizuje MPSVR SR v období krízovej situácie. V zmysle metodiky činnosti jednotlivých subjektov podieľajúcich sa na činnosti CSSZ, sa na činnosti CSSZ podieľajú okrem MPSVR SR, Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, úradov práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len „ÚPSVR“), Národného inšpektorátu práce a inšpektorátov práce, Sociálnej poisťovne s pobočkami, vyšších územných celkov, Inštitútu pre pracovnú rehabilitáciu občanov so zdravotným postihnutím, Rehabilitačného strediska pre zrakovo postihnutých a miest a obcí aj právnické a fyzické osoby a neziskové organizácie, zaoberajúce sa činnosťou v oblasti sociálneho zabezpečenia. Práve posledná spomenutá zložka CSSZ, t.j. neziskový sektor má na našom území dlhodobú tradíciu, je vítaný a prospešný a môže byť efektívne využívaný popri štátom garantovaných zložkách[2].

Obrázok 1 Činnosť v CSSZ

Je potrebné podotknúť, že Slovenská republika je prvá a jediná krajina zo štátov Európskej únie, ktorá je prostredníctvom tejto inštitucionálnej roviny schopná zabezpečiť potreby obyvateľstva v plnom rozsahu v oblasti sociálneho zabezpečenia. Sociálne zabezpečenie možno chápať ako sústavu troch základných pilierov, a to sociálna pomoc, sociálna podpora a sociálne poistenie, dotvárané ostatnými piliermi, ako napríklad aktívna politika trhu práce, psychosociálna pomoc, sociálne služby, sociálne činnosti, služby zamestnanosti, sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela, psychologická podpora a poradenstvo a humanitárna pomoc[3]. Tieto zložky sociálneho zabezpečenia sú tvorené samostatnými činnosťami, ktoré zabezpečujú orgány verejnej správy, avšak niektoré z nich môžu byť efektívne zabezpečené aj prostredníctvom neziskového sektora.

Obrázok 2 Schéma základných činností poskytovaných v rámci CSSZ.

V Českej republike je systém spolupráce a koordinácie činností neštátnych neziskových organizácií pôsobiacich pri mimoriadnych udalostiach a krízových stavoch nazývaný ako Panel neštátnych neziskových organizácií a je riešený s hasičským záchranným zborom kraja a krajom. V Slovenskej republike môžeme povedať o systéme spolupráce neštátnych neziskových organizácií, dobrovoľníctva a spolupráce cirkvi so štátom v oblasti sociálneho zabezpečenia pri riešení krízových situácií, že je tvorená záchrannou sieťou sociálneho zabezpečenia.

2 MOŽNOSTI KOMPENZÁCIE OD ŠTÁTU PRE FO A PO ZAOBERAJÚCE SA ČINNOSŤOU V OBLASTI SOCIÁLNEHO ZABEZPEČENIA

MPSVR SR svojou činnosťou a prostredníctvom subjektov zúčastnených na činnosti CSSZ poskytuje sociálne zabezpečenie pre ľudí, ktorí sa ocitli vo finančnej a sociálnej núdzi bez ohľadu na príčinu.

Osoby zasiahnuté krízovou udalosťou majú možnosť na dočasné riešenie následkov tejto udalosti formou podania žiadosti o dotáciu na podporu humanitárnej pomoci, o ktorú si môže v súlade so zákonom o dotáciách v pôsobnosti MPSVR SR č. 544/2010 Z.z. požiadať fyzická osoba v krízovej životnej situácii alebo v mimoriadne nepriaznivej sociálnej situácii a ktorá je poskytovaná MPSVR SR vo výške maximálne 800 EUR [4].

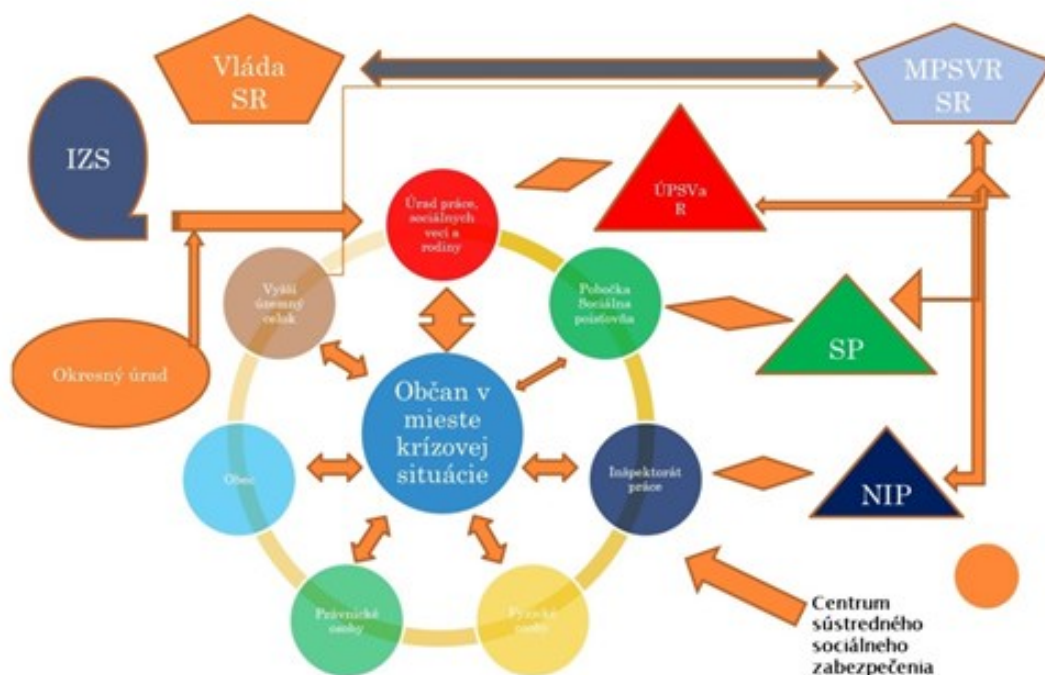
Dotáciu na podporu humanitárnej pomoci možno poskytnúť aj právnickej osobe na podporu humanitárnych aktivít a činností, s výnimkou kapitálových výdavkov a to vo výške najviac v sume 15 000 EUR za rozpočtový rok. Ak právnická osoba podala žiadosť o dotáciu na podporu humanitárnej pomoci na riešenie krízovej situácie, pre ktorú MPSVR SR aktivizovalo činnosť CSSZ, prílohy k žiadosti o dotáciu na podporu humanitárnej pomoci môže právnická osoba dočasne nahradiť čestným vyhlásením štatutárneho orgánu žiadateľa, že žiadateľ splnil všetky podmienky. Doklady preukazujúce splnenie podmienok podľa osobitného predpisu dočasne nahradené čestným vyhlásením štatutárneho orgánu žiadateľa, žiadateľ doloží najneskôr do 60 kalendárnych dní odo dňa uzavretia zmluvy o poskytnutí dotácie [4].

ÚPSVR môže poskytnúť finančný príspevok právnickej alebo fyzickej osobe, ktorá vykonáva svoju činnosť v niektorej zo zákonom určených oblastí a nevykonáva ju za účelom dosiahnutia zisku. Tento príspevok možno použiť na úhradu časti nákladov potrebných na kvalifikované vykonávanie dobrovoľníckej služby a prevádzku dobrovoľníckej služby, na úrazové poistenie uchádzačov o zamestnanie, na úhradu poplatku za doklad preukazujúci zdravotnú spôsobilosť uchádzača o zamestnanie, ak to právnická osoba alebo fyzická osoba vyžaduje, na úhradu časti nákladov na osobné ochranné pracovné prostriedky, pracovné náradie a časti ďalších nákladov, ktoré súvisia s vykonávaním dobrovoľníckej služby a na úhradu časti celkovej ceny práce zamestnanca, ktorý organizuje dobrovoľnícku službu. Príspevok sa fyzickej alebo právnickej osobe môže poskytnúť len za predpokladu, že splnila podmienky ustanovené v §52a zákona č. 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti [5].

Príspevok sa poskytuje na úhradu časti nákladov, ktoré súvisia s vykonávaním dobrovoľníckej služby, mesačne najviac vo výške 7 % a na úhradu časti celkovej ceny práce zamestnanca, ktorý organizuje dobrovoľnícku službu, mesačne najviac vo výške 3 % z celkovej ceny práce podľa podmienok ustanovených v zákone č. 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti. Právnickej osobe alebo fyzickej osobe, sa poskytne tento príspevok, ak svoju činnosť vykonáva najmenej jeden rok, avšak splnenie tejto podmienky sa nevyžaduje pri vykonávaní činností spojených s prírodnými katastrofami, ekologickými katastrofami, humanitárnou pomocou a s civilnou ochranou[5].

3 SOCIÁLNE ZABEZPEČENIE POSKYTOVANÉ TRETÍM SEKTOROMPO AKTIVIZÁCII CSSZ

Okrem ÚPSVR, ktorý v rámci sociálneho zabezpečenia pre osoby zasiahnuté krízovou udalosťou, a ktoré sú evakuované zo svojich obydľí zničených živelnou pohromou zabezpečuje sociálne poradenstvo, individuálne poradenstvo v oblasti zvládania krízových situácií spojených so stratou bývania a psychologickú intervenciu, poradenstvo v oblasti aktívnej politiky na trhu práce a zamestnanosti, voľno-časové aktivity prostredníctvom svojich zamestnancov a v neposlednom rade poradenstvo o dotáciách na podporu humanitárnej pomoci, môže niektoré zo spomenutých činností efektívne zabezpečovať v zmysle podmienok stanovených zákonmi aj tretí sektor [6].

Obrázok 3 Schéma spolupráce štátnej správy, samosprávy, právnických a fyzických osôb v oblasti sociálneho zabezpečenia v krízovej oblasti.

Riešenie krízovej situácie je úzko späté s humanitárnou pomocou, ktorú vie pre osoby zasiahnuté krízovou udalosťou účinne poskytnúť aj tretí sektor, a tým konkrétne pomáha riešiť vzniknutú krízovú situáciu a pomáha obetiam nešťastia, prípadne sociálne slabším skupinám obyvateľstva. Tretí sektor pôsobiaci v sociálnej oblasti má motiváciu, ktorou môže intervenovať v prospech riešenia konkrétneho sociálneho problému.

Nezastupiteľné miesto pri riešení krízovej situácie má teda aj tretí sektor, od ktorého sa očakáva zabezpečenie pomoci obyvateľom postihnutým nepriaznivou životnou situáciou prostredníctvom poskytovania peňažných a nepeňažných prostriedkov, poskytovania zdravotníckej starostlivosti, humanitnej starostlivosti, sociálnej pomoci, výchovno-vzdelávacích služieb, zabezpečovania bývania, psychosociálnej podpory v akútnej fáze po udalostiach s traumatizujúcim potenciálom, krízovej intervencie, sociálneho poradenstva, opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (v zmysle akreditácie udelennej MPSVR SR)[7], vyhlásenia mimoriadnej zbierky a dobrovoľníckej akcie, organizovania voľného času detí a mládeže; zmiernenia potravinovej a materiálnej deprivácie a poskytnutia terénnej sociálnej práce. Organizáciami pôsobiacimi v tejto oblasti v Slovenskej republike sú napríklad ADRA, n.o., Modrý anjel, tím krízovej intervencie, n.o., Slovenský červený kríž, Človek v ohrození, n.o., nadácia Krištáľové krídlo, Slovenská katolícka charita, Gréckokatolícka charita Prešov, Evanjelická diakonia, Asociácia samaritánov Slovenskej republiky a iné.

Mimovládna nezisková organizácia Modrý anjel, tím krízovej intervencie, n.o. môže v rámci vytvoreného CSSZ poskytnúť posttraumatickú starostlivosť a krízovú intervenciu pre občanov pri zmiernovaní a zvládaní následkov krízových situácií

v akútnej fáze po mimoriadnej udalosti, akými sú povodne, požiare, dopravné nehody. Z mnohých životných kríz sa táto nezisková organizácia zameriava na krízu traumatickú, ktorá vzniká po udalostiach s traumatizujúcim potenciálom vtedy, keď zdroje, ktorými človek disponuje nestačia na zvládnutie situácie, v ktorej sa človek ocitol napríklad po závažnej autonehode a náhlom úmrtím blízkych, či už po živelnej katastrofe alebo udalostiach s hromadným postihnutím osôb [8]. Nadácia Krištáľové krídlo môže pomáhať rodinám, pričom už v minulosti reagovala medzi prvými na povodne v roku 2010 a zorganizovala benefičný koncert Pomôže celé Slovensko, z ktorého výťažok bol v plnom rozsahu prerozdelený ľuďom, ktorí v dôsledku povodní prišli o strechu nad hlavou[9]. Nezisková organizácia ADRA Slovensko môže ľuďom poskytnúť humanitárnu a rozvojovú pomoc a právne, psychosociálne, vzdelávacie a dobrovoľnícke aktivity[10]. Človek v ohrození, n.o. môže poskytnúť sociálne poradenstvo, opatreniasociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a humanitárnu starostlivosť[11]. Slovenský červený kríž významne zastáva miesto pomocného subjektu pre zasiahnuté osoby, a to konkrétne formou sociálnej pomoci a sprostredkovania stravy, hygienických potrieb, materiálnych potrieb a ostatnej pomoci. Na základe zmlúv s MPSVR SR a ďalšími orgánmi štátnej správy na úseku sociálnej pomoci, obcami a vyššími územnými celkami poskytuje humanitárnu starostlivosť[12].

Niektoré z uvedených organizácií tretieho sektora už sú zaradené do systému vyrozumievania Centrálneho monitorovacieho a riadiaceho strediska Ministerstva vnútra Slovenskej republiky formou zasielania denných situačných správ a môžu byť MPSVR SR prizvaní do CSSZ na riešenie krízovej situácie.

Ďalšou formou pomoci v rámci tretieho sektora je dobrovoľníctvo chápané v zmysle zákona č. 406/2011 Z.z. o dobrovoľníctve, ktoré sa zameriava na všetky úseky sociálnej pomoci, od práce s deťmi až po seniorské služby, pričom pôsobí ako doplnková služba k službám zriaďovaným štátom [13].

ZÁVER

Koordinovaná činnosť MPSVR SR má za cieľ čo najefektívnejšie využiť všetky dostupné sily, prostriedky a zdroje v Slovenskej republiku na pomoc ľuďom, ktorí sa ocitli v krízovej situácii. MPSVR SR má preto záujem spolupracovať na riešení krízových situácií s tretím sektorom a mimovládnyimi organizáciami, ktoré dokážu účinne participovať na činnosti CSSZ a na túto činnosť majú možnosť získať rôzne dotácie a finančné príspevky zo strany štátu.

LITERATÚRA

- [1] Zákon č. 179/2011 Z.z. o hospodárskej mobilizácii a o zmene a doplnení zákona č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu v znení neskorších predpisov.
- [2] Metodika činnosti jednotlivých subjektov podieľajúcich sa na činnosti Centra sústredeného sociálneho zabezpečenia, č. 16243/2014-M_OKMB.
- [3] Metodické usmernenia o zásadách činnosti, personálneho zloženia a materiálno-technického vybavenia Centra sústredeného sociálneho zabezpečenia, č. 16053/2014-M_OKMB.
- [4] Zákon č. 544/2010 Z.z. o dotáciách v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky.
- [5] Zákon č. 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- [6] Zákon č. 213/1997 Z.z. o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby.
- [7] Zákon č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- [8] Modrý anjel, tím krízovej intervencie, n.o., Dostupné na: <http://www.modryanjel.sk/>
- [9] Nadácia Krištáľové krídlo, Dostupné na: <http://kristalovekridlo.sk/>
- [10] Adra Slovensko, n.o., Dostupné na: <http://www.adra.sk/>
- [11] Človek v ohrození, n.o., Dostupné na: <https://clovekvoohrozeni.sk/>
- [12] Zákon č. 460/2007 Z. z. o Slovenskom Červenom kríži a ochrane znaku a názvu Červeného kríža a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- [13] ZÁKON č. 406/2011 Z.z. o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov.